

ΡΙΤΣΑΡΝΤ ΦΟΡΝΤ

Η χώρα όπως είναι

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

«Ένα αριστούργημα του καιρού μας».

JOHN BANVILLE

Η χώρα, όπως είναι

Ρίτσαρντ Φορντ

Η χώρα, όπως είναι

Μυθιστόρημα

Μετάφραση:
Σπύρος Τσούγκος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδείας του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Ευχαριστίες για την άδεια χρήσης υλικού:

Swallow Press/Ohio University Press: απόσπασμα από το *The Poems of J.V. Cunningham*. Επιμέλεια, εισαγωγή, σχόλια Tim Steele. Reprinted with permission of Swallow Press/Ohio University Press, Athens, Ohio (www.ohioswallow.com).

Doubleday: απόσπασμα του «*The Waking*» από το *The Collected Poems of Theodore Roethke*. Copyright © Theodore Roethke, 1945. Used by permission of Doubleday, a division of Random House, Inc.

Εκδόσεις Πατάκη – Ξένη Λογοτεχνία

Σύγχρονη ξένη λογοτεχνία – 209

Ρίτσαρντ Φορντ, *Η χώρα, όπως είναι*

Τίτλος πρωτοτύπου *The Lay of the Land*

Μετάφραση Σπύρος Τσούγκος

Υπεύθυνος έκδοσης Κώστας Γιαννόπουλος

Διορθώσεις Σούλα Γραμμένος

Σελιδοποίηση, φιλμ, μοντάζ Παναγιώτης Καπένης

Copyright © Richard Ford, 2006

Copyright © για την ελληνική γλώσσα, Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ (Εκδόσεις Πατάκη), Αθήνα, 2006

Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις Εκδόσεις Πατάκη.

Αθήνα, Φεβρουάριος 2010

Κ.Ε.Τ. 4901 Κ.Ε.Π. 125/10

ISBN 978-960-16-3207-0

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ 38 (ΠΡΩΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ), 104 37 ΑΘΗΝΑ,

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 801.100.2665, 210.52.05.600

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚ/ΜΑ: Ν. ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ 122, 563 34 ΘΕΣ/ΝΙΚΗ, ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

Χριστίνα

Είσαι έτοιμη να συναντήσεις το Δημιουργό σου;

ΤΗΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΒΔΟΜΑΔΑ διάβασα στην *Άσπερυ Πρες* μια ιστορία, και μπορώ να πω ότι ένιωσα αρκετά στενάχωρα. Από μια άποψη, ήταν μια συνηθισμένη είδηση, σαν αυτές που διαβάζουμε κάθε πρωί, νιώθουμε βαθιά, αν όχι μεγάλη ταραχή, κατόπιν μας πιάνει φρίκη, ατενίζουμε τους ουρανούς για κάμποση ώρα, ώσπου το βλέμμα γυρνάει σε διαφορετικά θέματα –στα γενέθλια των επωνύμων, στην ανασκόπηση των αθλητικών γεγονότων, στις νεκρολογίες, στις νέες προσφορές των ακινήτων– που μας τραβούν σε άλλες έγνοιες, και γύρω στα μισά του πρωινού τις έχουμε ξεχάσει.

Όμως κάτω από τον πιασάρικο τίτλο ΜΑΚΕΛΕΙΟ ΝΟΣΗΛΕΥΤΩΝ ΣΤΟ ΤΕΞΑΣ, η ιστορία περιέγραφε με λεπτομέρειες μια κατά τ' άλλα φυσιολογική μέρα στο τμήμα νοσηλευτικής της Παιδαγωγικής Ακαδημίας του Σαν Υσίντρο (στην πανεπιστημιούπολη της Παλόμα Πλάγια) στο νότιο Τέξας. Ένας δυσσαρρεστημένος σπουδαστής νοσηλευτικής (πάντα πρόκειται για άνδρες) μπήκε σε ένα κτίριο από την μπροστινή πόρτα και προχώρησε στην αίθουσα όπου υποτίθεται πως έπρεπε να παρευρίσκεται και όπου το διαγώνισμα που υποτίθεται πως έπρεπε να γράφει βρισκόταν σε εξέλιξη – σειρές σπουδαστών με τα κεφάλια σκυμμένα πάνω στα γραπτά τους. Η διδάσκουσα, η καθηγήτρια Σάντρα ΜακΚέρντυ, κοιτούσε έξω από το παράθυρο με τη σκέψη της ποιος ξέρει σε τι – στο πεντικιούρ, στην εκδρομή για φάρμακα που θα πήγαινε με τον επί είκοσι ένα χρόνια σύζυγό της, στην υγεία της. Το μάθημα, όπως το ήθελε η αδέξια, αδιάκριτη μοίρα, είχε τον τίτλο «Ο θάνατος ως γεγονός και διαδι-

κασία: Ηθική, αισθητική, πρόληψη» – κάτι που οι νοσηλευτές χρειάζεται να γνωρίζουν.

Ο Ντον-Χιούστον Κλέβιγκερ, ο δυσασεσθημένος σπουδαστής –βετεράνος του πολεμικού ναυτικού και πατέρας δύο παιδιών–, δεν τα είχε πάει καλά στις εξετάσεις στα μέσα του εξαμήνου, οπότε η προοπτική ενός κακού βαθμού και της επιστροφής στο ΜακΆλλεν φαινόταν αρκετά πιθανή. Ο Κλέβιγκερ λοιπόν μπήκε στην ευλαβικά ήσυχη αίθουσα με τους εξεταζόμενους, προχώρησε ανάμεσα στα θρανία και κατευθύνθηκε μπροστά, εκεί όπου η κυρία ΜακΚέρντυ, με τα χέρια σταυρωμένα, στεκόταν ρεμβάζοντας από το παράθυρο, πιθανόν χαμογελώντας. Και υψώνοντας ένα εννιάρι περίστροφο ακριβώς ανάμεσα στα μάτια της, σε απόσταση δεκαπέντε πόντων, της είπε: «Είσαι έτοιμη να συναντήσεις το Δημιουργό σου;». Ερώτηση στην οποία η κυρία ΜακΚέρντυ, σαράντα έξι χρονών, άνω του μετρίου δασκάλα, καλή στην μπιρίμπα, ιπτάμενη νοσοκόμα στην «Καταιγίδα της Ερήμου», αποκρίθηκε ανοιγοκλείνοντας παραξενεμένη τα μενεξεδένια μάτια της μόλις δυο φορές: «Ναι. Ναι, έτσι νομίζω». Ευθύς κατόπιν ο Κλέβιγκερ την πυροβόλησε, γύρισε αργά σαν να ήθελε να απευθυνθεί στους κατάπληκτους μέλλοντες νοσηλευτές και αυτοπυροβολήθηκε περίπου στο ίδιο σημείο.

Όταν άρχισα να διαβάζω αυτή την ιστορία καθόμουν στο σαλόνι με τις τζαμαρίες και τη θέα στον πρασινισμένο αμμόλοφο, στην παραλία και στα νυσταλέα βότσαλα του Ατλαντικού. Η αλήθεια είναι πως ένιωθα μια χαρά. Ήταν Πέμπτη, εφτά το πρωί, η βδομάδα πριν την Ημέρα των Ευχαριστιών. Είχα ραντεβού με ένα «χαρούμενο πελάτη» για τις τελικές υπογραφές στο μεσιτικό μου γραφείο, εδώ στο Σι-Κλιφτ, και μετά ο πωλητής κι εγώ θα το γιορτάζαμε με ένα υγιεινό και άψητο γεύμα. Η πρόσφατη υπόθεση της υγείας μου –ο βομβαρδισμός του προστάτη μου με σφαιρίδια τιτανίου που περιείχαν κόκκους ραδιενεργού ωδίου στην κλινική Μέυο– φαινόταν να εξελίσσεται καλά (τα συστήματα λειτουργούσαν κανονικά, ασφαλή και ρυθμισμένα). Τα σχέδιά μου για μια σχεδόν οικογενειακή γιορτή στο σπίτι την Ημέρα των Ευχαριστιών δε μου είχαν προκαλέσει ακόμα κρίση

(το στρες είναι κακό για την ημιζωή του ιωδίου). Επιπλέον, είχα έξι μήνες να μιλήσω με τη γυναίκα μου, κάτι που, δεδομένων των συνθηκών της καινούριας δικής της ζωής και της παλιάς δικής μου, φάνταζε αναμενόμενο, αν όχι ιδεώδες. Με άλλα λόγια, ό,τι κάνει τη ζωή να μοιάζει με ζωή στην ηλικία των πενήντα πέντε υπήρχε γύρω μου σε αφθονία.

Η κόρη μου, η Κλαρίσσα Μπάσκομπ, κοιμόταν ακόμη, το σπίτι ήταν ήσυχο, αδειανό εκτός από τις συνηθισμένες μυρωδιές του καφέ και το ευχάριστο υφάδι της υγρασίας. Όταν όμως διάβασα την απάντηση της κυρίας ΜακΚέρντυ στην ερώτηση του δολοφόνου της (είμαι σίγουρος πως ο ίδιος δεν είχε συλλογιστεί ποτέ μιαν απάντηση), πετάχτηκα μεμιάς από την καρέκλα, με την καρδιά μου να χτυπάει ξαφνικά άγρια, τα χέρια μου, τα δάχτυλά μου, κρύα και τρεμάμενα, το δέρμα του κεφαλιού να μου πιέζει το κρανίο όπως όταν ένα τρένο περνάει πολύ κοντά. Και είπα φωναχτά, χωρίς να υπάρχει κανείς να μ' ακούσει.: «Α στο διάολο! Πού στο καλό το 'ξερε;».

Απ' άκρη σ' άκρη σε αυτό το μέρος της ακτής (η Πρες είναι η επίσημη εφημερίδα της ακτής του Τζέρεσει), σε κάθε σπίτι, πρέπει να ακούστηκαν εκατοντάδες παρόμοια μουγκρητά και ανεπαίσθητες εκφράσεις ανησυχίας καθώς τα τελευταία λόγια της κυρίας ΜακΚέρντυ έβρισκαν το νόημά τους – σαν μακρινές εκρήξεις, δεκτές πρώτα με απορία και κατόπιν με αγωνία στις ευαίσθητες ψυχές. Οι ελέφαντες αισθάνονται τα μοιραία βήματα των λαθροκυνηγών από εκατό μίλια μακριά. Οι γάτες βγαίνουν τρέχοντας από το δωμάτιο όταν ανοίγουμε τα στρείδια. Και πάει λέγοντας, και πάει λέγοντας. Το αθέατο υπάρχει και έχει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά.

Θα 'λεγα εγώ ποτέ κάτι τέτοιο; Αυτό φυσικά το νόημα είχε το ερώτημά μου, ένα ερώτημα που θα συλλογίζονταν ζοφερά οι πάντες από το Χάιλαντς ως το Λιτλ Εγκ. Ας το παραδεχτούμε, δεν πρόκειται για ερώτημα που συνήθως θέτει η τακτοποιημένη ζωή των προαστίων. Στην πραγματικότητα, η ζωή στα προάστια κάνει βασικά το αντίθετο.

Κι όμως, είναι πιθανό.

Αντιμέτωπος με το ερώτημα του κυρίου Κλέβιγκερ και πιεσμένος κάπως από το χρόνο, είμαι βέβαιος πως θα άρχιζα σιωπηλά μίαν απογραφή όσων πραγμάτων δεν είχα κάνει ακόμη – να πηδήξω μια σταρ του σινεμά, να υιοθετήσω δυο δίδυμα ορφανά από το Βιετνάμ και να τα στείλω στο κολέγιο Γουίλλιαμς, να πάω για πεζοπορία στα Απαλάχια, να βοηθήσω ένα δύστυχο, ρημαγμένο από την ανυδρία έθνος της Αφρικής, να μάθω γερμανικά, να διοριστώ πρέσβης σε μια χώρα που κανέννας άλλος εκτός από μένα δε θα ήθελε. Να ψηφίσω Ρεπουμπλικάνους. Θα σκεφτόμουν αν είχα υπογράψει την κάρτα δωρητή οργάνων, αν είχα ενημερώσει τον κατάλογο με τα πρόσωπα που θα συνόδευαν τη σορό μου, αν στη νεκρολογία μου είχαν προστεθεί οι σημαντικές καινούριες λεπτομέρειες – αν, με άλλα λόγια, είχα μεταδώσει σωστά το μήνυμά μου. Έτσι, κατά πάσα πιθανότητα, αυτό που θα έλεγα στον κύριο Κλέβιγκερ, καθώς το φθινοπωρινό αεράκι στροβιλιζόταν κι έμπαινε από τα παράθυρα στην ηλιόλουστη Παλόμα Πλάγια και οι υποψήφιος νοσοκόμες κρατούσαν τη γλυκιά ανάσα τους που μύριζε τσιχλόφουσα περιμένοντας ν' ακούσουν, θα ήταν: «Ξέρεις, δε θα το 'λεγα. Δε νομίζω. Όχι ακόμα». Κατόπιν θα με πυροβολούσε έτσι κι αλλιώς, αλλά πιθανόν να μην αυτοκτονούσε.

Ως εκεί είχαν προχωρήσει οι σκέψεις μου γύρω από αυτό το θλιβερό, μελαγχολικό αίνιγμα, όταν συνειδητοποίησα πως δε διέθετα πια το συνηθισμένο ενδιαφέρον για τις καθημερινές πρωινές μου δραστηριότητες – πενήντα καθίσματα, σαράντα κάμψεις, μερικές διατάσεις του λαιμού, ένα μπολ με φρούτα και δημητριακά, ένα ανακουφιστικό διάλειμμα στην τουαλέτα– και πως η ιστορία του άτυχου τέλους της κυρίας ΜακΚέρντυ είχε δημιουργήσει μέσα μου την ανάγκη για μια δραστική, αναζωογονητική, καθαρτήρια βουτιά στη θάλασσα. Ήταν 16 Νοεμβρίου, ακριβώς μία εβδομάδα πριν από την Ημέρα των Ευχαριστιών, και ο Ατλαντικός είχε τη νικέλινη γυαλάδα, την καθάρια επιφάνεια και την παγερή γαλήνη της καρδιάς του Ποσειδώνα. (Όταν αγοράζεις για πρώτη φορά σπίτι δίπλα στον ωκεανό, είσαι σίγουρος πως θα κάνεις την πρωινή σου βουτιά κάθε μέρα

και πως η ζωή θα είναι κατ' αναλογία ευτυχέστερη, μακρόχρονη, πως θα έχεις περισσότερο κέφι – με τη γέριχη καρδιά σου να ξαναανιώνει περίπου την ίδια ώρα που πολλοί παρατηρούν τα πρώτα συμπτώματα εμφράγματος του μυοκαρδίου. Εσύ όμως όχι.)

Όλοι ωστόσο είναι δυνατόν να συγκινηθούμε, αν είμαστε τυχεροί. Κι αυτό συνέβη σ' εμένα – με την κυρία ΜακΚέρντυ. Σε σημείο που μια επαφή με το αιφνίδιο και το πραγματικό έμοιαζε επιβεβλημένη. Όχι δηλαδή, αφού βρήκα το μπανιερό μου στο συρτάρι, το φόρεσα, βγήκα ξυπόλυτος από την πλαϊνή πόρτα και κατηφόρισα τα αμμουδερά σκαλιά μες στον τονωτικό αέρα της παραλίας – όχι πως είχα στ' αλήθεια τρομοκρατηθεί από τούτο το μικρό έπος. Ο θάνατος και οι ενέδρες που στήνει εδώ κάτω δε με φοβίζουν τόσο. Όχι πια. Φέτος το καλοκαίρι, στο Ρότσεστερ της Μινнесότα, με τις καθαρές πρασιές, το πρότυπο μέγεθος και τα αριθμημένα σπίτια, ξεπέρασα το θάνατο με κεφαλαίο Θ, γρήγορα, τελειωτικά και επίσημα. Παραιτήθηκα από την έννοια του Παντοτινού. Όπως έχουν τα πράγματα, δε θα ζήσω ώστε να προλάβω να ξεπληρώσω την υποθήκη μου, την εικοσιπεντάχρονη στέγη μου, πιθανόν ούτε το αυτοκίνητό μου. Τα μάλλον μέτρια γονίδια της μητέρας μου –τα γονίδια του καρκίνου του στήθους επιτρέπουν τη βαθμιαία ανάπτυξη γονιδίων του καρκίνου του προστάτη, που με τη σειρά τους επιτρέπουν να αναπτυχθεί ό,τι μπορεί να βάλει ο καθένας στο νου του– είχαν καταφέρει τελικά να υπερισχύσουν. Έτσι, η θλιβερή κατάσταση των προσφύγων στη Γάζα, η κυκλοφορία του ευρώ, η τρύπα στους αρκτικούς πάγους που πλησίαζαν μουγκρίζοντας στον Κόλπο του Σαν Φρανσίσκο σαν πομπή από Χάρλεϊ, η αντίχνευση βαρέων μετάλλων στο μητρικό γάλα, όλα αυτά, είν' αλήθεια, έμοιαζαν φοβερά, μα από τη δική μου μεριά ήταν, ειλικρινά, υποφερτά.

Απλά, συγκινημένος καθώς ήμουν, με την ερχόμενη βδομάδα γεμάτη εκπλήξεις και τη συνηθισμένη γιορταστική νοσηρότητα, ήθελα κάτι να μου θυμίσει με τον πιο αισθαντικό τρόπο πως ήμουν ζωντανός. Τις τελευταίες βδομάδες του έτους της χι-

λιετίας, όταν εν είδει απόφασης για το νέο χρόνο/νέο αιώνα υποσχέθηκα στον εαυτό μου να απλοποιήσω μερικά πράγματα (κάτι που δεν έχω καταφέρει ακόμα εντελώς), είχα την ανάγκη να καταλάβω τι μου γίνεται, να φτάσω στο σημείο όπου η κυρία ΜακΚέρντυ βρισκόταν τη στιγμή του θανάτου της ή τουλάχιστον τόσο κοντά σε αυτό, ώστε, αν ερχόμουν αντιμέτωπος με ένα ερώτημα παρόμοιο με το δικό της, να έδινα μια απάντηση παρόμοια με τη δική της.

Έτσι, ξυπόλυτος, με την ψυχρή αύρα να μου τσιμπάει την ακάλυπτη πλάτη, το στήθος και τα πόδια, έκανα το πρώτο μου βήμα, δρασκέλισα το σαμαράκι που σχημάτιζαν τα χαλίκια, διέσχισα το γρασίδι στην άκρη της παραλίας και προχώρησα στην εκπληκτικά κρύα άμμο. Το άσπρο παρατηρητήριο του ναυαγοσώστη έστεκε επιβλητικό και άδειο στην παραλία. Με την παλίρροια τα νερά είχαν τραβηχτεί, αποκαλύπτοντας μια γυαλιστερή, μαύρη, μουσκεμένη αμμώδη πλαγιά. Κάποιος είχε σπάσει την ξύλινη προειδοποιητική πινακίδα για να ανάψει φωτιά και στο στύλο απέμεναν μόνο οι λέξεις ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥΣ, γραμμένες με κεφαλαία κόκκινα γράμματα. Το Σι-Κλιφτ, στο μέσον της ακτής του Τζέρεσϋ, στα μέσα του Νοέμβρη, είναι ίσως από τις καλύτερες περιοχές την καλύτερη εποχή. Όποιον και να ρωτήσετε από τα δύο χιλιάδες τριακόσια άτομα που ζούμε εδώ όλο το χρόνο θα σας το επιβεβαιώσει. Παντού εδώ γύρω έχετε την αίσθηση ανθρώπων που απολαμβάνουν τη ζωή, που περνούν τον καιρό τους με μεγάλες βόλτες, παρατηρώντας. Μόνο που οι άνθρωποι έχουν φύγει. Γύρισαν στο Γουίλιαμσπορτ, στη Σπάρτα, στη Δημόπολη. Μόνο οι φαινομενικά μοναχικοί μόνιμοι κάτοικοι του χειμώνα, οι αργοί δρομείς, οι περιπατητές με το σκύλο τους, οι κοκαλιάρηδες άνδρες με τους ανιχνευτές μετάλλων και τις γυναίκες που περιμένουν στο φορτηγάκι διαβάζοντας κάποιο μπεστσέλερ του Τζον Γκρίσαμ – αυτοί βρίσκονται εδώ. Και στις εφτά το πρωί, ούτε καν αυτοί.

Η παραλία ήταν βασικά άδεια. Κάμποσα μίλια από την ακτή, ένα φορτηγό πλοίο προχωρούσε αργά κατά μήκος του ορίζοντα. Ένα βαρύ σύννεφο που ποτέ δε θα 'φτανε στη στεριά αι-

ωρούνταν ανατολικά στο φωτεινό ουρανό. Έριξα μια γρήγορη ματιά πίσω, στο σπίτι μου – όλο τζάμια-καθρέφτες, πυργίσκους, μεταλλικές μαρμίρες, έναν ανεμοδείκτη στο πιο ψηλό αέτωμα. Δεν ήθελα η Κλαρίσσα να σηκωθεί από το κρεβάτι, να τεντωθεί, να ξυστεί, να στρέψει πρόσχαρα το βλέμμα της στη θάλασσα και ξαφνικά να πιστέψει πως ο μπαμπάς της ήταν έτοιμος να κάνει το μεγάλο πήδημα μόνος του. Με χαρά μου πάντως, είδα πως κανείς δε με παρακολουθούσε – εκτός από τις πρώτες ακτίνες του ήλιου που ζέσταιναν τα παράθυρα και τους έδιναν ένα βαθυκόκκινο και χρυσαφί χρώμα.

Καταλαβαίνετε φυσικά τι αναρωτιόμουν. Και ποιος δε θα αναρωτιόταν; Δε γίνεται να πηγαίνεις για μια βουτιά ανανέωσης και αυτοπραγμάτωσης ένα πρωινό του Νοέμβρη, λαχταρώντας να γευτείς το αδιάφυστο, το αδιαφοροποίητο, την αναγκαιότητα της φύσης, και να μην είσαι περίεργος να μάθεις αν βρίσκεσαι σε μυστική αποστολή. Μυστική απ' τον εαυτό σου. Γίνεται; Ασφαλώς κάποιοι, σκεφτόμουν καθώς ο νωθρός και εκπληκτικά ψυχρός Ατλαντικός ανέβαινε αργά στους μηρούς μου, η άμμος απλωνόταν παχιά και επίπεδη κάτω από τα δάχτυλα των ποδιών μου, τα αχαμνά μου άρχιζαν να συστέλλονται σε κατάσταση συναγερμού, σίγουρα κάποιοι γλιστρούν ήσυχα από την πρύμνη του σκάφους (όπως υποτίθεται ότι έκανε ο ποιητής) ή κολυμπούν στα βαθιά ένα βράδυ, τόσο βαθιά ώσπου η στεριά μικραίνει σαν σε όνειρο. Πιθανότατα όμως δε λένε «Εεε, οοο, γαμώτο, κοίτα δω. Χάλια έγινα, έτσι δεν είναι;». Ειλικρινά θα 'θελα να μάθω τι λένε όσο περιμένουν στον προθάλαμο του θανάτου, ενώ τα φώτα του πλοίου που φεύγει χάνονται σιγά σιγά, το νερό γίνεται πιο κρύο, πιο τρικυμισμένο από το αναμενόμενο. Ίσως νιώθουν ελαφρά έκπληκτοι με τον εαυτό τους, με το πόσο τελεσίδικα μπορεί να φαίνονται ξαφνικά τα γεγονότα. Όμως εκείνη τη στιγμή δεν υπάρχουν και πολλά που μπορούν να κάνουν με όσες πληροφορίες έχουν στη διάθεσή τους.

Όμως δε νιώθουν καθαυτό έκπληκτοι. Και καθώς προχωρούσα με κόπο, αφού το νερό έφτανε στη μέση μου κι άρχισα να τουρτουρίζω, με τη γεύση του αλατιού στα χείλη μου, πα-

ραδέχτηκα πως δε βρισκόμουν εδώ, λίγο πιο πέρα από την άκρη της ηπείρου, για να σκηνοθετήσω τη βιαστική μου αναχώρηση. Όχι βέβαια. Βρισκόμουν εδώ για τον απλό λόγο ότι ήξερα πως ποτέ δε θα απαντούσα τη μοιραία ερώτηση του Ντον-Χιούστον Κλέβιγκερ με τον τρόπο που απάντησε η κυρία ΜακΚέρντυ, διότι υπήρχε ακόμα κάτι που χρειαζόταν να μάθω και δεν το ήξερα, κάτι που το σοκ από το βάρος και τη στιβαρή έλξη του ωκεανού με έκανε να νιώθω πως ήταν ακόμα εκεί περιμένοντας να το ανακαλύψω, το οποίο θα μπορούσε να με κάνει ευτυχισμένο. Οι πανεπιστημιακοί θα πουν πως, αν απαντήσεις ναι στο φοβερό ερώτημα του θανάτου, είναι το ίδιο με το αν απαντήσεις όχι και πως όσα πράγματα φαίνονται διαφορετικά είναι στην πραγματικότητα πανομοιότυπα – πως μόνο η ανάγκη μας ξεχωρίζει την ήρα από το στάρι. Φυσικά, σαν νεκροζώνταντοι που είναι έτσι σκέφτονται.

Νιώθοντας όμως τον ωκεανό να ανεβαίνει και να μου γλείφει το στήθος, και την ανάσα μου να γίνεται κοφτή και άτονη – ενώ τα χέρια μου άρχιζαν να αντιστέκονται στην πλεύση προς την ανυπαρξία– κατάλαβα πως ο θάνατος ήταν κάτι διαφορετικό και πως χρειαζόταν να του πω όχι τώρα. Και με αυτή τη βεβαιότητα, την ακτή πίσω μου, τον ήλιο να φέρνει τη λάμψη στο αργό ξύπνημα του κόσμου, έκανα τη βουτιά μου και κολύμπησα μακριά για να νιώσω πως ήμουν ζωντανός, προτού γυρίσω στη στεριά και σε ό,τι με περίμενε εκεί.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Ο ΠΟΤΑΜΟΣ ΤΟΜΣ χύνεται κάθετα στον κόλπο του Μπάρνεγκατ μπροστά μου, ενώ ο άνεμος λυσομανάει, κάτω από το μεσημεριάτικο φθινοπωρινό ήλιο μιας τυπικά αμερικάνικης Τρίτης πριν την Ημέρα των Ευχαριστιών. Από τη γέφυρα του Σι-Κλιφτ, κάτω από το πλέγμα των σιδερένιων δοκαριών, το νερό μοιάζει σπαρμένο διαμάντια στο φως του ήλιου. Το μόνο που φαίνεται στην αφρισμένη επιφάνεια του κόλπου, πέρα μακριά, είναι ο αναβάτης ενός τζετ σκι με αδιάβροχη στολή που σκίζει το νερό χοροπηδώντας, γαντζωμένος στο διαβολικό του μηχανήμα, ενώ αυτό ρίχεται στα αλλεπάλληλα ψυχρά κύματα. «Μούσκεμα και κρύο, μπλοκάρει το εργαλείο» τραγουδούσαμε στη *Σίγμα Χι** «Στέγνα, ζεστασιά, μεγάλα τα πουλιά». Ρίχνω μια ματιά πίσω για να δω αν η πινακίδα με ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΤΟΥ ΝΙΟΥ ΤΖΕΡΣΕΪ βγήκε άθικτη από την τουριστική περίοδο – παρελθόν πια. Κάθε καλοκαίρι το μακρόστενο νησί κατά μήκος της ακτής, στο νότιο άκρο του οποίου βρίσκεται το Σι-Κλιφτ, φιλοξενεί έξι χιλιάδες επισκέπτες ανά τετραγωνικό μίλι, έτοιμους να ξεσαλώσουν σαν βάνδαλοι στον ήλιο και να επιδοθούν σε μικροκλεψιές για την πλάκα τους. Η πινακίδα, που πληρώθηκε από τη Στρογγυλή Τράπεζα των Κτηματομεσιτών όταν ήμουν πρόεδρος, καταλήγει συνήθως πάνω από την κε-

* Sigma Chi (ΣΧ): Η μεγαλύτερη και παλαιότερη φοιτητική αδελφότητα (ένα είδος μυστικής εταιρείας) με παραρτήματα σε πολλά αμερικανικά κολέγια και πανεπιστήμια. Οι αδελφότητες αυτές ήταν αποκλειστικά ανδρικές ή γυναικείες και για την ονομασία τους επέλεγαν γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου. (Σ.τ.Μ.)

ντρική είσοδο της βιβλιοθήκης του πανεπιστημίου Ρούτγκερς, στο Νιου Μπράνσγουικ. Σήμερα χαίρομαι που τη βλέπω στη θέση της.

Καινούριες σειρές από τριώροφα κτίρια με διαμερίσματα παρατάσσονται στην ακτή, βόρεια και νότια. Πιο ψηλά, προς το Σίλβερ Μπέυ και τους βαλτότοπους της πολιτείας, εκεί που βρίσκουν καταφύγιο οι φαλακροί αετοί, το χαμηλό ωχροπράσινο τσιμεντένιο εργαστήριο καλλιέργειας ανθρώπινων κυττάρων, ιδιοκτησία αλυσίδας σουπερμάρκετ, στέκει πλάι στο άσπρο εργοστάσιο προφυλακτικών ενός Σαουδάραβα. Από αυτή την απόσταση και τα δυο φαίνονται πολύ καλοκάγαθα. Καλοί γείτονες πράγματι, από τις λεγόμενες καθαρές βιομηχανίες, οι εργαζόμενοι και τα στελέχη των οποίων στέλνουν τα παιδιά τους στα σχολεία και στις εκκλησίες της περιοχής, ενώ η διοίκηση είναι άτεγκτη απέναντι σε κρούσματα ναρκωτικών και παιδεραστίας. Τα κολέγια τους διαθέτουν φροντισμένους κήπους και καλή αστυνόμευση. Προσφέρουν σταθερή φορολογική βάση και κάνουν μερικές φορές τους ντόπιους να γελάνε.

Από τη γέφυρα διακρίνω το λιμανάκι για τα κότερα στο Τομς Ρίβερ, ένα δάσος από κατάρτια δίχως πανιά που ταλαντεύονται στο αεράκι, και βόρεια μια ανοιχτοπράσινη δεξαμενή νερού που υψώνεται πίσω από το κέλυφος ενός παλιού πυρηνικού εργοστασίου, προς πώληση σήμερα, προγραμματισμένο να κλείσει το 2002. Αυτή είναι η θέα προς τα δυτικά από το δήμο του Σι-Κλιφτ, και ειλικρινά πρόκειται για μια θετικιστική εκδοχή της κατάληξης τόσο του στεριανού όσο και του θαλασσινού τοπίου σε μια κοινωνία πολλαπλών χρήσεων.

Σήμερα το πρωί, από το Σι-Κλιφτ, όπου μένω τα τελευταία οχτώ χρόνια, διασχίζω εξήντα πέντε μίλια ενδοχώρας με κατεύθυνση το Χαντάμ του Νιου Τζέρσεϊ, όπου κάποτε έζησα είκοσι χρόνια, για μια σειρά διαφορετικές υποχρεώσεις – άλλες σοβαρές, άλλες τρομακτικές, μία καθαρά ελπιδοφόρα. Στις δωδεκάμισι θα κάνω μια επικήδεια επίσκεψη στο φίλο μου Έρνι ΜακΌλιφ, που πέθανε το Σάββατο. Αργότερα, στις τέσσερις, η πρώτην σύζυγός μου Ανν Ντάυκστρα ζήτησε να με «συναντήσει»

στο σχολείο όπου δουλεύει, προοπτική που πυροδοτεί την αγωνία μου όσον αφορά τα πιθανά θέματα συζήτησης – την υγεία μου, την υγεία της, τα δυο μεγάλα και μπελαλίδικα παιδιά μας, την απροσδόκητη εμφάνιση ενός νέου ιππότη στη ζωή της (γεγονός που οι πρώην σύζυγοι νιώθουν την ανάγκη να κοινοποιήσουν). Σκοπεύω επίσης να κάνω μια σύντομη στάση στον οδοντίατρο για να μου ρυθμίσει στα γρήγορα την προστατευτική θήκη που φοράω στον ύπνο (κι έχω φέρει μαζί μου). Και στις δύο έχω ραντεβού ως Χορηγός – το ελπιδοφόρο μέρος των υποχρεώσεων.

Οι Χορηγοί είναι ένα δίκτυο πολιτών –ανδρών και γυναικών– κυρίως από το κεντρικό Νιου Τζέρσεϊ με σκοπό να βοηθούν τον κόσμο, τίποτε παραπάνω (οι γυναίκες Χορηγοί ισχυρίζονται πως καταπιάνονται με τα πάντα από μια μάλλον ανθρωπιστική ή παιδευτική σκοπιά, κάτι όμως που δεν έχω παρατηρήσει στη ζωή μου). Η κεντρική ιδέα της Χορηγίας είναι ότι πολλοί άνθρωποι με προβλήματα δε χρειάζονται παρά μερικές λογικές συμβουλές πότε πότε. Δεν εννοώ προβλήματα για τα οποία επισκέπτεσαι τον ψυχίατρο ή παίρνεις φάρμακα για να τα θεραπεύσεις ή απαιτούν να παρακολουθήσεις κάποιο πρόγραμμα συγχρηματοδοτούμενο από τον Κυανό Σταυρό, απλά κάτι που δεν μπορείς να κατανοήσεις απόλυτα μόνος σου ούτε θα εξαλειφθεί ακριβώς, αν όμως μπορέσεις να το συζητήσεις λογικά, θα αισθανθείς πολύ καλύτερα. Ας πούμε, για παράδειγμα, πως έχεις ένα ιστιοπλοϊκό, μα δεν είσαι σίγουρος ότι μπορείς να το κυβερνήσεις καλά. Και μετά από ένα διάστημα συνειδητοποιείς πως είσαι απρόθυμος ακόμη και να ανέβεις στο διαβολεμένο σκάφος, γιατί φοβάσαι μήπως το ρίξεις σε τίποτα βράχια, διακινδυνεύσεις τη ζωή σου, χάσεις τα χρήματα που επένδυσες σε αυτό και αρρωστήσεις από τη στενοχώρια σου. Στο μεταξύ, αυτό κάθεται στην πανάκριβη δεξαμενή επισκευών της μαρίνας του Μπραντ στον ποταμό Σαρκ, παθαίνοντας ανεπαίσθητες κατασκευαστικές ζημιές λόγω της μακρόχρονης παραμονής του εκτός νερού, κι εσύ, ηλίθιος πρωτάρης, γίνεσαι στόχος των σαρκαστικών και επιτιμητικών σχολίων που ψιθυρίζουν μεταξύ τους

οι εργάτες του καρνάγιου. Καταλήγεις να μην ξαναπάς εκεί, ακόμη κι αν το θες, και αντίθετα διαπιστώνεις ότι αποφεύγεις να σκεφτείς έστω και μια φορά το ιστιοπλοϊκό σου, σαν ένα φόνο που έκανες χρόνια πριν και γλίτωσες την καταδίκη μετακομίζοντας σε άλλη πολιτεία και αποκτώντας καινούρια ταυτότητα, κάτι όμως που σε γεμίζει φρίκη κάθε πρωί στις τέσσερις όταν ξυπνάς λουσμένος στον ιδρώτα.

Οι συζητήσεις με τους Χορηγούς στρέφονται γύρω από τέτοιου είδους προβλήματα και συχνά επικεντρώνονται στις εξουθενωτικές συνέπειες αστόχαστων, παρορμητικών αγορών ή κακών αποφάσεων για περιουσιακά ζητήματα ή προσωπικές υπηρεσίες. Σαν μεσίτης που είμαι, γνωρίζω πολλά γύρω από αυτά. Ένα άλλο παράδειγμα είναι πώς πλησιάζεις την Ολλανδέζα οικονομό σου, την Μπεττίνα, που παράτησε εντελώς το καθήρυσμα και κάθεται όλη μέρα στην κουζίνα, πίνει καφέ, καπνίζει, βλέπει τηλεόραση και κάνει υπεραστικά τηλεφωνήματα, δεν μπορείς όμως να καταλάβεις πώς θα την επαναφέρεις στην τάξη ή, στη χειρότερη περίπτωση, πώς θα την κάνεις να τα μαζέψει και να φύγει. Η συμβουλή του Χορηγού είναι πιθανόν ό,τι θα σου έλεγε ένας φίλος: ξεφορτώσου το σκάφος ή, όταν μπει η άνοιξη, κάνε μαθήματα στον ιστιοπλοϊκό όμιλο· πιθανόν να μην υπάρχει σοβαρό πρόβλημα προς το παρόν – είναι φτιαγμένα για ν' αντέχουν. Ή: Θα σου γράψω ένα σύντομο λόγο για την Μπεττίνα, να τον διαβάσεις ή να τον αφήσεις στην κουζίνα, που μαζί με μια καλή επιταγή θα τη στείλει από κει που 'ρθε χωρίς πολλά πολλά. Άλλωστε, μάλλον είναι παράνομη και δυστυχημένη.

Όποιος έχει μια σχετικά σταθερή άποψη για το τι είναι λογικό σε τούτο τον κόσμο μπορεί να προσφέρει παρόμοιες συμβουλές. Όμως το πλήθος των ανθρώπων που δεν έχουν φίλους για να τους ζητήσουν μια σωστή συμβουλή ούτε την ικανότητα να εμπιστευτούν τον εαυτό τους είναι εκπληκτικό. Τα πράγματα εξακολουθούν και τους τρελαίνουν, αν και η λύση είναι συνήθως τόσο εύκολη όσο το σφίξιμο μιας βίδας.

Η θεωρία της Χορηγίας έχει ως εξής: προσφέρουμε στους αν-

θρώπους την ευκαιρία να νιώσουν άνθρωποι, να αναζητήσουν και να βρουν. Δίχως να ζητάμε δωρεές (ή να κάνουμε ερωτήσεις).

Η διαδρομή στην παραθαλάσσια πλαγιά που οδηγεί στο Χαντάμ μου είναι πολύ οικεία. Παρά τα σχεδόν δέκα ευτυχισμένα χρόνια που έχω περάσει στην ακτή, παρά την καινούρια σύζυγο, το καινούριο σπίτι, την καινούρια επαγγελματική διεύθυνση –Συνεργαζόμενοι Μεσίτες–, παρά το εντελώς καινούριο πλαίσιο της ζωής μου, οι δεσμοί μου με το Χαντάμ κρατήθηκαν ζωντανοί και σχετικά ισχυροί. Η πόλη στην οποία κάποτε ζούσες σηματοδοτεί κάτι –ενδεχομένως ενδιαφέρον– για σένα: αυτό που κάποτε ήσουν. Και αυτό που ήσουν πάντα έχει τη δική του γοητεία και μια αίσθηση παρηγοριάς. Εξακολουθώ, για παράδειγμα, να διατηρώ σε ισχύ την άδεια άσκησης επαγγέλματος στο Χαντάμ και να συντάσσω παραπεμπτικά και εκθέσεις αξιολόγησης για την τράπεζα, τη Γιουνάιτεντ Τζέρσεϊ, όπου γνωρίζω τους περισσότερους υπαλλήλους. Για ένα διάστημα είχα στην κατοχή μου (και συντηρούσα με μεγάλο κόστος) δύο κτίρια ενοικιαζόμενων κατοικιών, τα οποία πάντως πούλησα με την εκρηκτική αναβάθμιση που σημειώθηκε στα τέλη της δεκαετίας του ενενήντα. Και για κάμποσα χρόνια ήμουν μέλος του διοικητικού συμβουλίου του Θεολογικού Ινστιτούτου, μέχρι δηλαδή που μερικοί φανατικοί νεοφώτιστοι Κορεάτες αγόρασαν ολόκληρη την αναθεματισμένη σχολή, τη μετονόμασαν σε Εκπαιδευτήριο του Νέου Φωτός (σωτηρία μέσω μελετημένης πειθαρχίας) και με κάλεσαν να αποσυρθώ. Επίσης, έχω διατηρήσει τη βασική ανθρώπινη (ιατρική-οδοντιατρική) υποδομή μου στο Χαντάμ, όπου τα επαγγελματικά κριτήρια είναι ανάλογα με τη φορολογική βάση. Και, τελείως ειλικρινά, συχνά βρίσκω απλώς παρηγοριά στον ίσκιο των δεντροφυτεμένων δρόμων, παρατηρώντας την τάδε αλλαγή ή τη δεινά βελτίωση, τα οικόπεδα που μετατράπηκαν σε συγκροτήματα κατοικιών, τις αστρονομικές τιμές της αγοράς, τα σημεία όπου επαναχαράχτηκαν ιστορικοί δρόμοι, τα κτίρια που κατεδαφίστηκαν, ανακαινίστηκαν, αναπλάστηκαν, αλλά και εξετάζοντας σιωπηλά (κυρίως από το παρά-

θυρο του αυτοκινήτου μου) τα γνώριμα ωχρά πρόσωπα γειτόνων που ξέρω από τα χρόνια του εβδομήντα, μαλακωμένα πια και με αλλαγμένα χαρακτηριστικά στο πέρασμα του χρόνου.

Φυσικά, κάποια απρόβλεπτη μα αναπόφευκτη στιγμή, μπορεί ακόμη να έχω την αίσθηση μιας βαριάς κουρτίνας που κλείνει γύρω μου· ο αέρας γίνεται αραιός και πυκνός ταυτόχρονα, το έδαφος κάτω από τα πόδια μου σκληραίνει, οι δρόμοι χάσκουν, τα σπίτια φαίνονται όλα υπερβολικά καινούρια και με πιάνει μια τρομερή νευρική κατάσταση. Κάτι τέτοιες στιγμές αλλάζω κατεύθυνση, βγάζω φλας και όπου φύγει φύγει, πίσω για το Σικλφτ, τον ωκεανό, το τέρμα της ηπείρου και την καινούρια ζωή που διάλεξα – χαρούμενος που δε θα σκέφτομαι το Χαντάμ τους επόμενους έξι μήνες.

Τι είναι σπίτι λοιπόν; θα αναρωτηθείτε. Το μέρος όπου πρωτοβλέπεις το φως ή το μέρος που εσύ ο ίδιος διαλέγεις; Ή μήπως κάποιο μέρος που δεν μπορείς να αποφύγεις κι όλο γυρνάς εκεί, παρότι η ατμόσφαιρα έχει γίνει πνιγηρή, μέλλον δεν υπάρχει, όπου στην πραγματικότητα δε σε θέλουν κι απ' όπου κάποτε έφυγες για ασήμαντη αφορμή δίχως να ρίξεις ούτε μια ματιά πίσω σου; Σπίτι; Το σπίτι είναι μια έννοια κατάλληλη για ονειροπόληση αν έχεις γεννηθεί σε ένα μέρος, όπως εγώ (στο σιροπιαστό αέρα της νότιας ακτής), έχεις πάει σχολείο σε δεύτερο (στις παγωμένες μεσοδυτικές πολιτείες), έχεις βάλει τελεία σε ένα τρίτο – και κατόπιν περνάς χρόνια ολόκληρα βρίσκοντας κατάλληλα «σπίτια» σε άλλους. Σπίτι μπορεί να είναι μόνο εκεί όπου έχεις απομνημονεύσει το πλέγμα των δρόμων, όπου μπορείς να πληρώσεις με επιταγή, εκεί όπου κάποιος ήδη γνωστός σου παίρνει την πίεση, σου ψηλαφεί το συκώτι, γλιστράει το δάχτυλό του πότε εδώ και πότε εκεί, μετράει με ακρίβεια δεκάκις χιλιοστού τη φθορά στους τραπεζίτες σου – με άλλα λόγια, εκεί όπου τα πρόσωπα που έχουν αναλάβει τη φροντίδα σου περιμένουν, φορώντας ήδη τα υπόλευκα χειρουργικά γάντια τους.

Η άλλη μου υποχρέωση σήμερα το πρωί είναι να ενεργήσω ως ειδικός επιχειρηματικός σύμβουλος και έμπιστος του συνεταί-

ρου μου Μάικ Μαχόνου, για τον οποίο αξίζει να αναφέρω μερικά προσωπικά δεδομένα.

Ο Μάικ κατάγεται από το μακρινό Γιαγκτσέ του Θιβέτ (το αληθινό Θιβέτ, όχι εκείνο στο Οχάιο) και είναι ένας εξαιρετικά δραστήριος μεσίτης, ύψους ένα εξήντα, με το χαρακτηριστικό πλακουτσωτό, οστεώδες, χαμογελαστό πρόσωπο του Θιβετιανού, σχιστά μάτια, κοντά χέρια και, στην περίπτωση του, αραιά μαύρα μαλλιά μέσα από τα οποία προβάλλει γυαλιστερό το ανοιχτό σταρένιο κρανίο του. «Μάικ Μαχόνου» ήταν το «αμερικάνικο» όνομα που του κόλλησαν οι συνάδελφοί του στην πρώτη του δουλειά στις Ηνωμένες Πολιτείες, σε μια βιοτεχνία λευκών ειδών στο Καρτερέτ, θεωρώντας το πατρικό του όνομα – Λόμπσαγκ Νταργκέυ – γλωσσοδέτη. Του έχω πει πως ένα από τα δύο – είτε Μάικ Λόμπσαγκ είτε Μάικ Νταργκέυ – θα μπορούσε να παίξει τονωτικό ρόλο στις δουλειές. Όμως η άποψη του Μάικ είναι πως ύστερα από δεκαπέντε χρόνια στη χώρα έχει προσαρμοστεί στο Μάικ Μαχόνου και του αρέσει που είναι «Ιρλανδός». Εξελίχτηκε μάλιστα σε καθαρόαιμο, πολιτογραφημένο Αμερικανό – στο δικαστικό μέγαρο του Νιούαρκ μαζί με άλλους τετρακόσιους. Εύκολα πάντως τον φαντάζεται κανείς με βαθυκόκκινη ρόμπα και σανδάλια, να φορά κίτρινο καπέλο σε σχήμα κέρατου και να φυσά τη σάλπιγγα των τελετών στις απόκρημνες πλαγιές του όρους Κουομολάγκμα – όπως δηλαδή τον σκέφτομαι συχνά, αν και ποτέ δεν το έκανε. Θα είχατε δίκιο αν λέγατε πως ποτέ δεν περίμενα να έχω για συνεταίρο έναν Θιβετιανό και πως η ιδέα πιθανόν προκαλεί νευρικήτητα στους υποψήφιους αγοραστές του Νιου Τζέρσεϋ. Τουλάχιστον όσον αφορά το δεύτερο, κάτι τέτοιο δεν ισχύει. Στον ενάμιση χρόνο που δουλεύει για μένα, από τη μέρα που πέρασε την πόρτα των Συνεργαζόμενων Μεσιτών ζητώντας μου δουλειά, ο Μάικ αποδείχτηκε κυριολεκτικά θηρίο παραγωγής εσόδων και επιχειρηματικού νου: ακατάπαυστα νοικιάζει κτήματα, δείχνει ακίνητα, είναι επίμονος στα τηλεφωνήματα και ταυτόχρονα πείθει επιδέξια με τις προσφορές του, αποσπά θετικές απαντήσεις, πιάνει φιλική κουβέντα με τους αγοραστές, κρατά στο σκοτάδι τα

συμβαλλόμενα μέρη, προωθεί γρήγορα τις αιτήσεις δανείων και βάζει χρήματα στον τραπεζικό λογαριασμό μας, εκεί δηλαδή που ανήκουν.

Όλα αυτά δε σημαίνουν πως είναι ο συνηθισμένος τύπος για να πουλάει ακίνητα, αν και δε διαφέρει τόσο από τον πωλητή ακινήτων στον οποίο εξελίχθηκα εγώ με τα χρόνια και για τους ίδιους πάνω κάτω λόγους – κανείς μας δεν έχει αντίρρηση να συγχρωτίζεται με αγνώστους από την αυγή ως το σούρουπο και τίποτε άλλο δε μοιάζει ιδιαίτερα βολικό. Εντούτοις, αντιλαμβάνομαι ότι μερικοί ανταγωνιστές μου χαμογελούν με κακία πίσω από την πλάτη μας όταν βλέπουν τον Μάικ να τοποθετεί πινακίδες των Συνεργαζόμενων Μεσιτών στις αυλές των σπιτιών. Και παρότι οι πιθανοί αγοραστές μπορεί κάπου κάπου να σαστιίζουν όταν μια φωνή μέσα τους φωνάζει «Για στάσου. Δηλαδή τώρα αυτός ο κωλο-Θιβητιανός μου δείχνει το μπαγκαλόου που θέλω ν' αγοράσω!», σύντομα οι περισσότεροι πελάτες καταλήγουν να βλέπουν τον Μάικ σαν κάποιον ιδιαίτερο, δικό τους άνθρωπο και ξεπερνούν την απροσδόκητη ασιατική του ταυτότητα, όπως έκανα εγώ, σε σημείο να τον αντιμετωπίζουν σαν κάθε άλλο δίποδο.

Από τη σκοπιά ενός δορυφόρου που κάνει κύκλους γύρω από τη γη, ο Μάικ δεν είναι πολύ διαφορετικός από τους περισσότερους κτηματομεσίτες, οι οποίοι συχνά αποδεικνύονται πλάσματα εξωτικά με όλη τη σημασία της λέξης: πρώην πιλότοι σε Κονκόρντ, πρώην συμπαθόντες εθνικοαπελευθερωτικών οργανώσεων, πρώην μελετητές του Τζακ Κέρουακ, πρώην σύζυγοι που οι άντρες τους το 'σκασαν με Βιετναμέζες οικιακές βοηθούς κι εύχονται στο Θεό να επέστρεφαν, μα δεν τους επιτρέπεται να το κάνουν. Το ρόλο του πωλητή ακινήτων, σε τελική ανάλυση, ποτέ δεν τον κατέχεις πλήρως, άσχετα με το χρονικό διάστημα που τον υποδύσαι. Κατά κάποιον τρόπο, πάντα σκέφτεσαι πως «στην πραγματικότητα» είσαι κάτι άλλο. Η οδύσσεια της παράξενης ζωής του Μάικ ξεκίνησε στα μέσα της δεκαετίας του ογδόντα, όταν πουλούσε από το τηλέφωνο διάφορα προϊόντα για λογαριασμό μιας αμερικανικής εταιρείας

στην Καλκούτα, όπου έμαθε να μιλά αμερικάνικα παίρνοντας παραγγελίες για ψηφιακά θερμομίξερ και βελουτέ παντελόνια από τις νοικοκυρές του Πόμπτον Πλέινς και του Μπρίτζτον. Κι όμως, με τα κοντά αεικίνητα χέρια του, το χαμογελαστό του ύφος και την επιθετικά χαρωπή του αντίληψη για τα πράγματα, δείχνει και φέρεται σαν ένας μικρόσωμος καθηγητής μαθηματικών στο πανεπιστήμιο της Αϊόβα, με γυαλιά και πεταχτό μήλο του Αδάμ. Και πράγματι, ως σύμβουλος κατοικίας εκλαμβάνει το ρόλο του σαν ένα είδος «μεταφοράς» για τον σχεδόν αφομοιωμένο, δίχως πατρίδα μετανάστη που πάντα θα είναι ό,τι κι εκείνος (ειδικά αν κατάγεται από το Θιβέτ), ο οποίος όμως εξελίσσεται σε χρήσιμο, αποφασιστικό πολίτη που βοηθά ξένους, όπως ο ίδιος, να βρουν ασφαλές καταφύγιο κάτω από μια στέγη (μου είπε πως διάβασε κάτι σχετικό στον Καμύ).

Τον τελευταίο ενάμιση χρόνο ο Μάικ αποδέχτηκε με ενθουσιασμό την καινούρια του αποστολή και μεταμορφώθηκε χάρη στο ασυνήθιστα ξεχωριστό του ντύσιμο, τον επίπεδο και άχρωμο τρόπο ομιλίας που θυμίζει τηλεπαρουσιαστή (μερικές φορές η φωνή του μοιάζει να έρχεται από τα παρασκήνια και να μη βγαίνει από μέσα του), το ακριβό ιδιωτικό σχολείο στο Ράμσον όπου στέλνει τα δυο παιδιά του, τις υποθήκες του σε ό,τι έχει και δεν έχει, το διαζύγιο με την όμορφη Θιβετιανή σύζυγό του, το φανταχτερό ασημί Ινφίνιτι που οδηγεί, τα θιβετιανά που ποτέ δε μιλάει (πράγμα αρκετά εύκολο) και τη φιλενάδα που επισκέπτεται συχνά –ίσως κιόλας να τη συντηρεί– για την οποία δε μου έχει μιλήσει ποτέ. Το μόνο μου αληθινό παράπονο: είναι Ρεπουμπλικάνος. (Επίσημα είναι μέλος των Φιλελεύθερων*

* Η απόδοση του Libertarian (μέλος του Libertarian Party) ως «φιλελεύθερος» θα λέγαμε πως είναι ελάχιστα ικανοποιητική, στο βαθμό που συσκοτίζει τις ιδεολογικές και πολιτικές διαφορές τους με τους liberals, άγνωστες εν πολλοίς στην Ευρώπη. Άλλες πιθανές αποδόσεις θα ήταν το αδόκιμο «φιλελευθεριστής», καθώς και τα περιφραστικά «ακραίος» ή «δογματικός φιλελεύθερος». Για περισσότερα, βλ. το άρθρο του Αριστείδη Χατζή, επίκουρου καθηγητή στο Τμήμα ΜΙΘΕ, «Η λέξη που αρχίζει από Φ» στην ιστοσελίδα: http://www.phs.uoa.gr/~ahatzis/The_L_Word.doc. (Σ.τ.Μ.)

– οικονομικά συντηρητικός, κοινωνικά μετριοπαθής, που τελικά δε σημαίνει απολύτως τίποτε.) Ψήφισε όμως τον κουφιοκέφαλο τον Μπους και, όμοια με πολλούς καλότυχους νεοφερμένους, ποντάρει τα επιτεύγματά του στην πλουτοκρατική αρχή πως ό,τι είναι καλό για εκείνον είναι πιθανότατα καλό για όλους τους άλλους – που ως κοσμοαντίληψη, και παρά το μεταδοτικό ενθουσιασμό του, φαίνεται να του στερεί ως ένα βαθμό την εσωτερική ζωντάνια, ένα ανθρώπινο ελάττωμα που συνήθως συσχετίζω με τους κατοίκους του Κόλπου του Σαν Φρανσίσκο, το οποίο όμως, κατά τον ίδιο, οφείλεται στο γεγονός ότι είναι βουδιστής.

Όσον αφορά όμως το ρόλο μου ως επιχειρηματικού του συμβούλου, το όνομα του Μάικ έχει γίνει σχετικά γνωστό στους μεσιτικούς κύκλους της περιοχής – αδύνατον πλέον να περάσει απαρατήρητη για πολύ οποιαδήποτε ανθρώπινη πράξη–, την προηγούμενη βδομάδα μάλιστα ένας κατασκευαστής από την κομητεία Μοντμορένσυ, κοντά στο Χαντάμ, ήρθε σε επαφή μαζί του και του πρότεινε να συνεταιριστούν. Ο κατασκευαστής έχει εξασφαλίσει συμβόλαιο αγοράς εξακοσίων στρεμμάτων, όπου προς το παρόν καλλιεργούν κίτρινο καλαμπόκι, τα οποία όμως βρίσκονται ακριβώς στο κέντρο της εύπορης ζώνης του Νιου Τζέρσεϊ (στα σύνορα με το Ντελαγουέρ και το Χαντάμ, δυο ώρες από το Γκόθαμ*, μία ώρα από τη Φιλαντέλφια). Οι τιμές των σπιτιών εκεί –γιγάντια μέγαρα που φιλοδοξούν να μοιάσουν στις Βερσαλλίες– φτάνουν στα ουράνια, ακόμη και με την τρέχουσα αστάθεια της αγοράς, και όποιος έχει μια μπουλντόζα, ένα κινητό τηλέφωνο και δεν εκτίει ήδη ποινή φυλάκισης μπορεί να πλουτίσει χωρίς καν να ξυπνάει το πρωί.

Το βασικό πλεονέκτημα του Μάικ, ως Θιβετιανού και Αμερικανού, είναι πως διαθέτει τα κατάλληλα προσόντα του εκπρόσωπου μιας αξιόπιστης και εκτιμητέας μειονότητας. Κάθε

* Παρωνύμιο της Νέας Υόρκης το οποίο λάνσαρε ο συγγραφέας Washington Irving βασισμένος στις ιστορίες για την παροιμιώδη αφέλεια των κατοίκων ενός χωριού με το ίδιο όνομα στην περιοχή του Νότιγχαμ στην Αγγλία. (Σ.τ.Μ.)

στεγαστικός οργανισμός που θα τον ορίσει πρόεδρο αποκτά αυτόματα δικαίωμα σε μεγάλες ομοσπονδιακές επιδοτήσεις, άρα εκείνος και ο συνεταιίρος του μπορούν να γίνουν πολυεκατομμυριούχοι συμπληρώνοντας απλώς μερικές αιτήσεις και βάζοντας μια χούφτα Μεξικανούς να κάνουν τη δουλειά.

Του έχω εξηγήσει πως σε οποιαδήποτε φυσιολογική δουλειά ο τυπικός Αμερικανός επιχειρηματίας ενδέχεται να τον έχει σαν παιδί για όλες τις δουλειές, πιθανόν όμως και όχι. Ο Μάικ πάντως πιστεύει πως το επιχειρηματικό κλίμα αυτό τον καιρό δεν είναι τυπικό. Απ' ό,τι μου έχει πει, πολλοί νεοφερμένοι στο κεντρικό Τζέρσεϊ είναι λεφτάδες από την ινδοπακιστανική υποήπειρο με μανία για την πολυτέλεια –γαστρεντερολόγοι, διοικητές νοσοκομείων και διαχειριστές επενδυτικών κεφαλαίων υψηλού ρίσκου– που έχουν μπουχτίσει με την ανικανότητα των παιδιών τους να μπουν στο Ντάλτον ή στο Σπενς* και είναι έτοιμοι να αγοράσουν την πρώτη κιόλας μέρα. Το σκεπτικό είναι πως αυτοί οι αγοραστές με το καφεκίτρινο δέρμα θα δουν ευνοϊκά ένα κατασκευαστικό πρόγραμμα που για βιτρίνα του έχει έναν καλοντυμένο μικρόσωμο τύπο ο οποίος κατά κάποιον τρόπο τους μοιάζει. Έχουμε επίσης συζητήσει το γεγονός ότι οι πωλήσεις σπιτιών ήδη έχουν «κάτσει» και ίσως πέσουν κατακόρυφα μέχρι την Πρωτοχρονιά. Το εταιρικό χρέος είναι πολύ ψηλό. Τα επιτόκια δανεισμού βρίσκονται στο 8,25, αλλά τον προηγούμενο χρόνο βρίσκονταν στο 6. Ο NASDAQ είναι εξαιρετικά ασταθής. Οι εκλογές δεν ενδιαφέρουν κανέναν (αν και ο ίδιος δεν το πιστεύει). Επιπλέον, αλλάζουμε χιλιετία και κανείς δεν ξέρει τι θα γίνει μετά, μόνο ότι κάτι θα γίνει σίγουρα. Του έχω πει πως τώρα ο καιρός ίσως είναι πιο κατάλληλος για να ξοδέψει το εθνοτικό του κεφάλαιο σε ένα αυτόματο πλυντήριο αυτοκινητών στον Αυτοκινητόδρομο 35, πιθανόν σε μια εταιρεία αποθηκείσεων ή σε ένα φωτοτυπείο. Αυτές οι δουλειές είναι κερδοφόρες, εφόσον ελέγχεις τους υπαλλήλους σου και δεν επεν-

* Dalton School και Spence School: ιδιωτικά προπαρασκευαστικά σχολεία στη Νέα Υόρκη, θεωρούμενα από τα καλύτερα του είδους. (Σ.τ.Μ.)

δύεις πολύ χρήμα. Ο Μάικ, φυσικά, διαβάζει τον καφέ του αλλιώς.

Σήμερα το πρωί ο Μάικ προσφέρθηκε να οδηγήσει και αυτή τη στιγμή πιάνει προσεκτικά το τιμόνι με τα χέρια στη σωστή θέση, ενώ τα μάτια του οργώνουν την κίνηση. Λέει πως ποτέ δεν είχε αρκετό χρόνο για οδήγηση στο Θιβέτ –για προφανείς λόγους– κι έτσι ευχαριστιέται να οδηγεί το μεγάλο μου στέισον βάγκον. Ίσως τον κάνει να νιώθει περισσότερο Αμερικανός, μια που πολλά οχήματα στο γεμάτο λόγω γιορταστικής κίνησης Αυτοκινητόδρομο 37 είναι επίσης στέισον βάγκον – μόνο που στην πλειοψηφία τους είναι πιο καινούρια.

Από τη στιγμή που αφήσαμε το Σι-Κλιφτ και περάσαμε τη γέφυρα με κατεύθυνση την Γκάρντεν Στέιτ Παρκγουέι έχει μιλήσει ελάχιστα. Πρόσφατα στο γραφείο παρατήρησα πως κατά διαστήματα δείχνει μελαγχολικός και βυθισμένος σε σκέψεις, οπότε δαγκώνει το κάτω χείλος του, αναστενάζει και περνάει το χέρι του στα κοντά όρθια μαλλιά του κατσουφιάζοντας δίχως προφανή λόγο. Αυτές οι χειρονομίες, φαντάζομαι, είναι συνηθισμένες και σχετίζονται με την ιδιότητά του ως μετανάστη ή βουδιστή ή με τις καινούριες επαγγελματικές προοπτικές του ή με όλα μαζί. Δεν τους έχω δώσει ιδιαίτερη προσοχή και σήμερα χαίρομαι που κάποιος άλλος οδηγεί σιωπηλά κι εγώ παρατηρώ το τοπίο ενώ διώχνω τις σοβαρές σκέψεις στην πιο μακρινή γωνιά του μυαλού μου – ένα κόλπο στο οποίο εξασκήθηκα μετά το φευγικό της Σάλλυ τον περασμένο Ιούνιο και από τότε που ανακάλυψα, στη διάρκεια των Ολυμπιακών τον Αύγουστο, ότι φιλοξενούσα έναν αργά αναπτυσσόμενο όγκο στον αδένα του προστάτη μου. (Με την ευκαιρία, ο προστάτης είναι αδένας, σε αντίθεση με το πουλί σου, για το οποίο συχνά λέγεται το ίδιο, αλλά δεν είναι.)

Ο Αυτοκινητόδρομος 37, συγκεκριμένα το Θαυματουργό Μίλι του Ρίβερ Τομ, στις εννιάμισι το πρωί έχει κιόλας φρακάρει με αυτοκίνητα που μπαينوβγαίνουν σε κάθε λογής πρατήρια εργοστασίων, μαγαζιά αλυσίδων λιανικής και τεράστια πολυκα-

ταστήματα, ώσπου ακινητοποιούμεστε σε μποτιλιαρισμένες διασταυρώσεις με σηματοδότες που αναβοσβήνουν και κόρνες που ουρλιάζουν κακόφωνα. Η Μαύρη Παρασκευή, την επομένη της Ημέρας των Ευχαριστιών, όταν οι έμποροι ελπίζουν ότι θα βγάλουν ένα μέρος του χρέους τους, είναι παραδοσιακά η σεβάσμια μέρα του λιανικού εμπορίου, με εκατοντάδες νοικοκυρές που φορούν ρόμπες και γιαγιάδες με μπαστούνια να σκουντάνε τους υπαλλήλους της ασφάλειας στα «Μείσους» και στα «Μπράντλι» για να αρπάξουν τις προσφορές σε ηλεκτρικά μαχαίρια για κρέας και ορθοπεδικά μαξιλάρια νερού για εκείνη την ιδιαίτερη μορφή αρθρίτιδας με τους χρόνιους πόνους στον έκτο και έβδομο αυχενικό σπόνδυλο. Μόνο φέτος –λόγω της καταχνιάς που προκαλεί η οικονομική στενότητα– οι έμποροι και οι σύμμαχοί τους όρισαν Μαύρη Τρίτη και Μαύρη Τετάρτη «γιγάντιων» εκπτώσεων και ανεμίζουν τη σημαία ΓΕΝΙΚΟ ΞΕΠΟΥΛΗΜΑ – για την περίπτωση, φαντάζομαι, που η χώρα ξεπουλήσει γενικώς μέχρι την Παρασκευή.

Παντού υπάρχουν αυτοκίνητα, και κινούνται προς όλες τις κατευθύνσεις. Ένα γιγάντιο χρυσοκόκκινο αερόστατο της Μάστερκαρντ γλιστράει πάνω από το βουερό τοπίο σαν κάποια θεότητα. Οι πολυκινηματογράφοι έχουν ήδη ανοίξει και ουρές σχηματίζονται για το *Μονομάχο* και το *Μικρό βρικολακα*. Πλήθη στριμώχνονται στη «Διάλυση» επίπλων («Αν δεν το βρείτε σ' εμάς, τότε δεν το θέλετε»). Κάπου ακούγεται χριστουγεννιάτικη μουσική, χωρίς να είναι καθαρό από πού, και τα αυτοκίνητα με το ζόρι προχωρούν. Πυροσβέστες με στολές αμιάντου και καπέλα των πρώτων πουριτανών αποίκων έχουν βγει για έρανο και μαζεύουν χρήματα με το τσουβάλι στις εισόδους των εμπορικών κέντρων και στα φανάρια. Ραχένδυτοι τύποι που δε μοιάζουν Αμερικανοί διασχίζουν ανάλαφρα τη φαρδιά λεωφόρο κατά ομάδες, σαν να προσπαθούν να ξεφύγουν από κάτι, ενώ μοναχικοί άνδρες κάθονται στα αστραφτερά φορτηγάκια τους καπνίζοντας, παρατηρώντας, περιμένοντας. Στη μεγάλη διασταύρωση της λεωφόρου Χούπερ ένα τηλεοπτικό συνεργείο έχει στήσει παρατηρητήριο και μια κοπέλα λατινοαμερικανικής

καταγωγής με σφριγηλό κορμί, στιλπνά πόδια και το μικρό της πισινό στραμμένο στην μπλοκαρισμένη κίνηση ενημερώνει με δυνατή φωνή τους θεατές του δελτίου των έξι για το χαμό που γίνεται εδώ κάτω.

Πάντως, ειλικρινά όλα αυτά με συναρπάζουν και μου προκαλούν ρίγος. Το ανεξέλεγκτο εμπόριο δεν είναι γενικά κάτι ωραίο, πάντοτε όμως σε κάνει να σκέφτεσαι μπροστά. Και εφόσον, αυτό τον καιρό, η αρμονία λείπει από τη ζωή μου και τα περισσότερα πράγματα του πολιτισμού μας –η πολιτική, οι ειδήσεις, τα αθλητικά, τα πάντα εκτός από τον καιρό– ελάχιστα με επηρεάζουν, είναι καλό που τουλάχιστον το εμπόριο εξακολουθεί να με ενδιαφέρει σαν να 'μουν επιστήμονας. Το εμπόριο εξάλλου είναι βασικό για το σύστημα αξιών μου, παρότι είναι αλήθεια πως, όπως διδάσκει η σύγχρονη εμπορευματική θεωρία, όταν ψωνίζουμε, στην πραγματικότητα δεν ψωνίζουμε πλέον για τίποτε. Αν αλήθεια ψάχνεις εκείνο το υγρό καθαρισμό που είδες κάποτε στο υπόγειο του θείου Μπέκμερ και μπορούσε να βγάλει ακόμα και τις κηλίδες από το τομάρι μιας ύαινας ή αν αναζητάς μπρούντζινο χερουλί συρταριού και χρειάζεσαι μόνο ένα για να τελειώσεις τη συντήρηση του επίπλου που κληρονόμησες από τη θεία Γκρόνυ, ποτέ δε θα βρεις ούτε το ένα ούτε το άλλο. Κανείς, σε κανένα μαγαζί, δεν ξέρει τίποτε και όλοι χαίρονται όταν σου λένε ψέματα. «Δε φτιάχνουν πια τέτοια». «Τους τα 'χουμε παραγγείλει, αλλά θα φτάσουν μετά από δυο χρόνια». «Η εταιρεία που έφτιαχνε εκείνα τα στιλό έκλεισε, μεταφέρθηκε στη Μιανμάρ και τώρα φτιάχνει αντλίες για φρεάτια... Μόνο αυτά έχουμε». Είσαι αναγκασμένος να πάρεις ό,τι έχουν, ακόμη κι αν δεν το θες ή δεν το 'χεις ακουστά. Δύσκολα θα χαρακτήριζες αυτή την τακτική πωλήσεων με το μηδενικό κέρδος πραγματικό εμπόριο. Όμως αυτή η προφανής έλλειψη στόχων δε διαφέρει πολύ από όσα συμβαίνουν στο μεσιτικό επάγγελμα, όπου συχνά, στο τέλος της ημέρας, όλο και κάποιος θα φύγει από το γραφείο σου χαρούμενος.

Ως τώρα καταφέραμε να φτάσουμε στα δυτικά περίχωρα του Τομς Ρίβερ. Τα μοτέλ εδώ είναι γεμάτα. Μάντρες με με-

ταχειρισμένα «χαρίζουν». Ένα φυτώριο με μπονσάι έχει μεταφέρει ήδη τα ταλαιπώρα θαμνάκια του πίσω και οι υπάλληλοι στοιβάζουν χριστουγεννιάτικα δέντρα και γιrolάντες. Σε πολλά πάρκιγκ οι σημαίες ανεμίζουν μεσίστιες – άγνωστο για ποιο λόγο. Άλλες πινακίδες φωνάζουν: ANAMNHΣTIKA ΓΛΥΠTA 2000! EΠEΝΔYΣTE CE ΓH OXI CE METOXEC! ΣΦIXTOC ΠIΣIHCOC KAI ΠEΤANIOC TPENOCT! KAI KAI OPOPIZOYME TOYCT EΠIZOHTEC AYTOXEIPEC. Οι κίτρινοι κώνοι στην άσφαλτο και το τεράστιο κίτρινο βέλος που αναβοσβήνει μας στέλνουν όλους σε μια λωρίδα, πλάι σε ένα βαθύ φρεσκοκαμμένο λάκκο, όπου λευκοί μεγαλόσωμοι άνδρες με κράνη στέκονται κοιτώντας κάποιους άλλους άνδρες που έχουν ήδη κατέβει στην τρύπα – και τα δολάρια των φόρων μας πιάνουν τόπο.

«Αυτό, πάλι, δεν το καταλαβαίνω» λέει ο Μάικ, με το πιγούνι ψηλά, σε επιφυλακή, και το κάθισμα τραβηγμένο μπροστά, ώστε τα δάχτυλα των ποδιών του να φτάνουν τα πεντάλια και τα χέρια του να κουμαντάρουν το τιμόνι. Κάθε τόσο μου ρίχνει μια ματιά, καθώς πιλοτάρει μες στο γιορτινό αναβρασμό.

Καταλαβαίνω φυσικά τι τον ενοχλεί. Η επιγραφή KAI OPOPIZOYME TOYCT EΠIZOHTEC AYTOXEIPEC στη μαρκίζα του Κουόλιτι Κορτ. Μάλλον ο καρκίνος μου τον κάνει να ανησυχεί για μένα από αυτή την άποψη, κι αυτό κατόπιν του φέρνει εκνευρισμό για το δικό του μέλλον. Όταν ήμουν στη Μέυο τον προηγούμενο Αύγουστο, άφησα το γραφείο πάνω του και τα έβγαλε πέρα μια χαρά. Όμως την προηγούμενη βδομάδα είδα πάνω στο γραφείο του ένα άρθρο των Νιου Γιork Τάιμς κατεβασμένο από το Διαδίκτυο, το οποίο εξηγούσε ότι οι μισές χρεοκοπίες συνδέονται με κάποιο ζήτημα υγείας και ότι, από καθαρά οικονομική σκοπιά, η αυτοκτονία ενδεχομένως αποτελεί καλή επένδυση. Του εξήγησα πως ένας στους δέκα Αμερικανούς την έχει γλιτώσει από καρκίνο και ότι οι προοπτικές μου είναι καλές (κάτι που μάλλον ισχύει). Είμαι πάντως σχεδόν σίγουρος ότι η υγεία μου τον απασχολεί και είναι πιθανόν η αιτία της σημερινής ξαφνικής έρευνας για την οικοδομική δραστηριότητα στα προάστια. Επιπλέον, ακριβώς σε μια βδομάδα

από σήμερα πηγαίνω αεροπορικώς στο Ρότσεστερ για το πρώτο στάδιο μεταθεραπευτικής παρακολούθησης στη Μέου και ίσως διαισθάνεται την αγωνία μου –ίσως και να την έχω– και πολύ απλά το ίδιο νιώθει κι αυτός.

Οι βουδιστές είναι εκ φύσεως άκαμπτοι στο θέμα της αυτοκτονίας. Είναι αντίθετοι. Και μολονότι υπέρ της ελεύθερης αγοράς, της απορρύθμισης, της ενιαίας φορολόγησης και αναγνώστης της *Γουόλ Στριτ Τζέροναλ*, ο Μάικ παραμένει επίσης αφοσιωμένος πιστός της Αγιότητάς Του του Δαλάι Λάμα. Ο υπολογιστής του στο γραφείο έχει για προφύλαξη οθόνης μια λαμπερή έγχρωμη φωτογραφία με τον ίδιο πλάι στο μικροσκοπικό μετενσαρκωμένο θεό, τραβηγμένη την προηγούμενη χρονιά στο Μέντοουλαντς. Ακόμη, στον τοίχο πίσω από το γραφείο του, έχει κρεμάσει μια κόκκινη, άσπρη και γαλάζια σημαία με προσευχές, μαζί με ένα μικρό πίνακα του Τσενρεζίγκ με τα χίλια χέρια, και δίπλα τους μια γυαλιστερή φωτογραφία του Ρόναλντ Ρίγκαν με αυτόγραφο – όλα για να προβληματίζουν τους πελάτες μας ενώ συμπληρώνουν τις επιταγές με τα χρήματα της προκαταβολής. Κατά την άποψη του Δαλάι Λάμα, η υιοθέτηση ενός σωστού, ειρηνικού και συμπονετικού συστήματος σχέψης αφανίζει όλα τα εμπόδια, ώστε από καρμική σκοπιά παίρνουμε ό,τι ακριβώς θα έπρεπε να πάρουμε, αφού όλοι είμαστε πατέρες του εαυτού μας και ο κόσμος αποτέλεσμα των πράξεών μας κτλ. κτλ. κτλ. Με άλλα λόγια, η αυτοκτονία δε θα έπρεπε να είναι αναγκαία – κάτι που με βρίσκει απολύτως σύμφωνο. Προφανώς, ο χαμογελαστός αλλά εξόριστος μονάκριβος προστάτης και ο μέγας επικοινωνιακός «Γκίππερ»* στοιχίζονται σε αυτό, όπως και σε πολλά ζητήματα. (Δε γνώριζα τίποτε για το Θιβέτ ούτε για τους βουδιστές και υποχρεώθηκα να διαβάζω σχετικά τα βράδια.)

Είναι ακόμη αλήθεια πως ο Μάικ ξέρει κάποια πράγματα για τη δραστηριότητά μου ως Χορηγού και έχει αποφασίσει πως

* Ο Ρόναλντ Ρίγκαν υποδύθηκε τον ποδοσφαιριστή George «The Gipper» Gipp στο φιλμ *Knute Rockne, all American* (1940). Έκτοτε το παρωνύμιο «Γκίππερ» ταυτίστηκε με τον κατοπινό πρόεδρο των ΗΠΑ. (Σ.τ.Μ.)

διακατέχομαι από πνευματικές αρχές, κάτι που δεν ισχύει, οπότε μου υποβάλλει κάθε λογής προκλητικά ερωτήματα ηθικής τάξης και κατόπιν σκόπιμα δεν καταλαβαίνει τις απαντήσεις μου, αποδεικνύοντας έτσι την ανωτερότητά του – κάτι για το οποίο χαιρέται. Ένα πρόσφατο θέμα συζήτησης ήταν η σφαγή στο λύκειο του Κολουμπάιν, για την οποία πιστεύει ότι αφορμή υπήρξε η σφαλερή αναζήτηση μιας πολυτελούς ζωής, παρά η επιβολή του ατόφιου κακού – η άποψή μου. Στην κατά τ' άλλα άσκοπη διαφωνία γύρω από την υπόθεση του Ελιάν Γκονσάλες, σε μια επίδειξη μεταναστευτικής αλληλεγγύης τάχθηκε με το μέρος των Αμερικανών συγγενών, ενώ εγώ υποστήριξα τους Κουβανούς, που μου φαινόταν και το μόνο λογικό.

Πρέπει να πούμε ότι οι ηθικές αρχές του Μάικ έμαθαν αναγκαστικά να λειτουργούν σε ευτυχή συνύπαρξη με τις ιδιοτελείς καταναλωτικές-εμπορευματικές αρχές του μεσιτικού επαγγέλματος. Δουλεύοντας για μένα παίρνει το ένα τρίτο του έξι τοις εκατό για όσα σπίτια πουλάει ο ίδιος (εγώ παίρνω τα δύο τρίτα, αφού πληρώνω τους λογαριασμούς), μέρισμα για όλες τις μεγάλες πωλήσεις που πραγματοποιώ εγώ, συν είκοσι τοις εκατό για τον πρώτο μήνα όλων των καλοκαιρινών μισθωμάτων, ποσό διόλου αμελητέο. Αν αισθάνομαι γενναιόδωρος, έχει επιπλέον μέρισμα και τα Χριστούγεννα. Από τη μεριά μου, δεν πληρώνω επιδόματα, σύνταξη, οδοιπορικά, τίποτα – ένας συμφέρων διακανονισμός. Πρόκειται όμως για διακανονισμό που του επιτρέπει να ζει καλά και να αγοράζει κομψά και ακριβά ρούχα, είτε για καθημερινή χρήση είτε για τη δουλειά, από το μαγαζί ενός Φιλιππινέζου στο Έντισον. Για το ραντεβού του σήμερα εμφανίστηκε με φαρδύ καφεκίτρινο παντελόνι που μοιάζει ελαστικό και σκεπάζει την αναπτυσσόμενη κοιλίτσα του, αμάνικο πουλόβερ από κασμίρ σε ροζ απόχρωση παγωτού, παντοφλέ παπούτσια με φουντίτσες, κίτρινες μεταξωτές κάλτσες, γυαλιά πιλότου και καμηλό μπλέιζερ, ριγμένο προς το παρόν στο πίσω κάθισμα – τα οποία μάλλον δεν ταιριάζουν σε Θιβετιανό, εκείνος όμως νομίζει ότι του δίνουν αξιοπιστία ως μεσίτη. Δεν το σχολιάζω.

